

слободном мандату, током трајања представничког мандата могу да се појаве околности или разлози који по себи повлаче престанак представничког мандата пре истека изборног периода, али само у појединачним случајевима јер је колективна замена мандата у току једне легислатуре неприхватљива. Ови појединачни разлози или основи за престанак мандата се утврђују законом сваке земље и већина њих је прихваћена у свим парламентарним демократијама мада постоје и неки специфични основи који нису опште прихваћени. Тако се мање-више у свим земљама парламентарне демократије уочавају одређене (карактеристичне) врсте разлога за престанак посланичког мандата пре истека изборног периода. Једна врста тих разлога или основа је везана за услове стицања бирачког права па престанком неких од тих услова престаје и својство представника у представничком телу. Тако према важећим изборним прописима Републике Србије посланику престаје мандат губљењем држављанства, престанком пребивалишта на територији Републике или лишењем пословне способности на основу правоснажне судске одлуке. Друга група разлога за престанак посланичког мандата је везана за правне или политичке одлуке које утичу на статус народног посланика. Тако код нас посланику престаје мандат у Народној скупштини Републике Србије ако правоснажном судском одлуком буде осуђен на казну затвора безусловно у трајању од најмање 6 месеци или ако преузме посао или функцију који су према закону неспојиви са функцијом посланика. Следећа група разлога за престанак посланичког мандата је личне природе и по њима посланику престаје мандат подношењем оставке или наступањем његове смрти.

Према нашим ранијим изборним прописима, посланику је престајао посланички мандат престанком чланства у политичкој странци са чије листе је изабран, а то је могло да се догоди ако би посланик својом вољом напустио чланство своје странке или ако га странка искључи из чланства због страначке недисциплине, а такође и ако се забрани деловање политичке странке и она избрише из регистра политичких организација. Важећи изборни закон Републике Србије не познаје више овај разлог за престанак посланичког мандата јер га је Уставни суд Републике Србије оспорио (оценио) као неуставан проглашавајући да се посланички мандат не везује и не добија од политичке странке него од бирача и да би супротно решење било противно схватању о слободном мандату и непостојању опозива. Ако би престанком чланства у странци или њеним